

Sámi allaskuvla
Sámi University of Applied Sciences

OAHPPOPLÁNA

Sámeigiella praktihkalaš dilis
– Álgoeahppu 1. oassi

15 oahppočuoggá

Oahppoplána dohkkehuvvon oahppostivrras áššis OAL 37/07. Dutkan ja oahppostivra jođiheaddji dohkkehan rievdadusaid 27.10.2009. Dutkan ja oahppostivrra jođiheaddji dohkkehan rievdadusaid mearrádusnotáhtain 5.1.2011. Dutkan- ja oahppostivra dohkkehan 28.6.2017 áššis DOS 63/17 ja 28.5.2019 áššis DOS 24/19, Public áššenr: 17/00262. Goajtejođiheaddji dohkkehan rievdadusaid 29.03.21, Public áššenr. 21/00279-1.

1. Oahpu namma

Sámegillii: Sámegeiella praktihkalaš dilis – Álgooahppu 1. oassi

Norsk: Samisk i praktiske situasjoner – Introduksjon del 1

English: Sámi Language in practical situation – Introduction 1. Part

2. Oppalaš dieđut oahppu birra

Oahppoovttadaga koda	SAAL1
Galle čuoggá	15 oahppočuoggá
Mo oahpahus lágiduvvo	Lágiduvvon oahpahus lea birrasiid 150 diimmu. Studeanta galgá iešheanaláččat bargat nuppi dan mađe.

3. Makkár oahppoprográmmain lea dát oassin

Dát oahppu lea álgooahppu. Oahppu ii lohko oassin bachelorgrádas. Maŋŋil dán oahpu sáhtá joatkit oahpuin *Sámegiella praktihkalaš dilis - álgooahppu 2. oassi*. Dan maŋŋil *Sámegiella lohkanbadjeoahpuin*, mii addá vuoddu álgit Sámi allaskuvlla oahpuide main gáibiduvvo dihto sámegiellgelbbolašvuotta.

4. Sisaváldingáibádusat.

Oahppu lea álggahalliide, geat eai máhte hupmat eaige čállit sámegiela.

Forskrift om opptak til høyere utdanning vuodul álgogurssaide ja lohkanbadjeohppui ii gáibiduvvo oppalaš lohkanbelašvuotta jus ohccis lea sámegiella gullelašvuotta daid njuolggadusaid vuodul maid ášahus lea mearridan. Mearráduš guoská sidjiide geain lea sámegiella gullelašvuotta dáid čuoggáid vuodul

- Sápmeleš gii lea massán giela, ja gii háliida oahppat sámegiela, dahje
- Bargi almmolaš ášahusas sámegiella guovllus gii háliida oahppat sámegiela, dahje
- Eará (omd. ohcci orru sámegiella bearrášis dahje sámegiella guovllus ja háliida oahppat sámegiella)

Oahpus leat 15 oahpposaji. Ohcciid vuoruheapmi dahkko Sámi allaskuvlla sisaváldinnjuolggadusaid § 5-4 (2) vuodul:

8 saji várrejuvvojit ovttasbargoášahusaide olggobealde Davviriikkaid.

Loahppa oahpposajit vuoruhuvvojit čuoovvovaččat:

1. Sápmeleš geat leat massán giela, ja geat háliidit oahppat sámegiela
2. Bargit almmolaš ášahusain sámegiella guovlluin geat háliidit oahppat sámegiela
3. Earát (omd. ohccit geat orrot sámegiella bearrášis dahje sámegiella guovllus ja háliidit oahppat sámegiella)

Ohccit galget čállit motivašuvdnareivve mas čilgejit guđe čuoggá vuodul ohcet oahpposaji.

5. Oahpahasgiella

Sámegiella geavaheapmi deattuhuvvo ja geavahuvvo álggu rájes.

6. Sisdoallu

Gulahallanbiras lámččojuvvo geavatlaš doaimmaide. Studeanttat sámástit gaskaneaset ja oahpaheddjiiguin barggadettiin. Guovddáš oahppotemat čatnasit sámi árbevieruide, birgejumiide ja duovdagiidda. Temáid láidestanbajilčállagat leat:

Lagašbiras

- Báikedoallu ja huksehusat
- bivut
- servvoštallan ja bálvalusdilálašvuodát

Birgen

- áigedoahpagat (diibmu, jándor, mánut, jahkeáigodagat)
- dálki, johtin ja dádjadeapmi
- luonddunamahusat ja báikenamat
- sámi árbevirolaš birgenlágít

Servodatlaš dilálašvuodát

- dáidda, duodji, girjjálašvuohta, osku ja musihkka
- sámegiellat bargo- ja kulturásahusat
- media ja eará gulahallangaskaoamít

Cealkkaoahpa, hápmeoahpa ja jietnadatoahpa ovttageardáneamos vuoddoáššit gieđahalloyuvvojít. Sátneluohkáid sojahanminstariid ja dássemolsašumi oahpahallat giehtalagaid geavatlaš doaimmaiguin iešguđet birrasiin. Jietnadatoahppa čatnasa lunddolaččat njálmmálaš giellageavaheapmái.

7. Oahppanjoksosat

Maññil čađahuvvon oahpu studeanta

- ipmirda ja geavaha dábálaš cealkin- ja dadjanvugiid beaivválaš dilis
- máhtta muitalit oanehaččat iežas birra ja maid son ja earát dahket.
- máhtta jearrat ja vástidit go lea sáhka das mat sus leat dahje sus eai leat, gos lea, gosa áigu, dálkki ja makkár biras lea.
- hálddaša álkis ságastallamiid go nubbi olmmoš hupmá čielgasit ja lea gearggus veahkehit
- lea dihtomiellalaš sámegiella čanastagain sámi árbevieruin, birgejumiin ja luondduin
- oaidná vejolašvuodaid ieš leat mielde várjaleame sámegiella sámegiellagiid fárus buotlágan gulahallandilálašvuodain.

8. Oahpahan- ja oahppanvuogit

Studeanttaid aktiivvaláš searvan njálmmálaš hárjehallamiidda, joavkobargguide ja bagadallamii lea eaktun dasa ahte oahpahas ja oahppan lihkostuvvá.

Fágaoahpaheaddji lágida oahppandiliid dan láhkái ahte studeanttat besset oadjebas birrasis hárjehallat giela.

Mielstudeanttat ja movttiidahtti biras ja oahppanresurssat konkretiserenávdnasiiguin doibmet gielalaš buvttadeapmái doarjjan.

Sámegielaat ja earenoamážit árbečeahpit, geat bivdojit searvat vissis temáid olis, dorjot studeanttaid háhkat gulahallangelbbolašvuoda.

Studeanta duodašta iežas oahppama bargomáhpa bokte (omd. bábirhámis, CD:s, luohkká digitála oahppolanjas). Studeanta dokumentere gielalaš buvttadeami temáid oktavuodas omd. govvateavsttaiguin ja dialogaiguin.

Oahpu čađaheami oktavuodas fálo bagadallan. Vuodđun bagadallamii lea studeanta refleksuvdnalogga ja bargomáhppa.

Čoaggánemiid gaskkas studeanttat sámástit gaskaneaset ođđaáigge gulahallanreaidduid bokte.

9. Gáibádusat beassat eksámenii

- Studeanta lea geatnegahtton čuovvut 80 % oahpahasas juohke lágiduvvon oahpahasvahku. Oahpu vuosttaš guokte beaivvi leat geatnegahtton.
- Oanehis njálmmálaš ovdanbuktimat searválaga joavkolahtuiguin (unnimustá 5 háve) iešguđet temáid oktavuodas olles luohkkái.
- Refleksuvdnaloggat mas árvoštallá iežas gielalaš ovdáneami (unnimustá 3 logga ja juohke logga galgá leat sullii ½ siiddu)
- Prošeaktabarggu (eanemustá 3 studeantta) searvan ja njálmmálaš ovdanbuktin (sullii 10 minuhta). Sámegiela geavaheapmi bargoproseassa vuolde deattuhuvvo. Prošeakta galgá vuodđuduvvot dasa mii lea relevánta oahpu sisdoalu ja máhtolašvuoda ektui.
- Teaksta (1 siiddu) mas čájeha iežas gielalaš máhtu. Prošeaktabarggu temá addá jođu čállit teavstta.

Ovdal eksámendilálašvuoda vállje studeanta bargomáhpas osiid čájehanmáhppii

- 1 dialoga dahje ságastallan joavkobarggu vuodul
- 1 refleksuvdnalogga

- 1 temábargu
- 1 teaksta prošekt barggu vuodul

Barggut galget sisabuktojuvvot šihttojuvvon áigemearrái ja dohkkehuvvot fágaoahpaheaddjis.

10. Eksámen

Oktagaslaš njálmmálaš eksámen čájehanmáhpá vuodul mii bistá sullii 15 minuhta. Árvvoštallamis deattuhuvvo njálmmálaš giellageavaheapmi ja árvosátni dohkkehuvvon dahje ii dohkkehuvvo geavahuvvo.

11. Lea go privatisttain vejolaš váldit dán oahppoovttadaga

Lea, eavttuin ahte Sámi allaskuvlla eksámen- ja loahpalaš árvvoštallama gáibádusat leat devdojuvvon, ja ahte oahpahas lea čuvvojuvvon ja gáibádusat beassat eksámenii leat devdojuvvon, jogo Sámi allaskuvllas dahje Sámi allaskuvlla ovttasbargoásahas.

12. Kvalitehtasihkkarastin

Čujuhuvvo SA kvalitehtasihkkarastinvuogádahkii, ja makkár vejolašvuodát/geatnegasvuodát studeanttain lea árvvoštallat Sámi allaskuvlla oahppofálaldagaid ja bálvalusaid kvalitehta.

Studeantadásis oahppu árvvoštallojuvvu evaluerenčoahkkimis ja studeanttat devdet árvvoštallanskovi oahpu loahpahettiin. Ásahusdásis oahppu árvvoštallojuvvu studeantaárvvoštallamiid, eksámenraporttaid, sensorraporttaid ja fágareportta vuodul.

13. Lohkanmearri

Lea välljenláhká lohká go lohkanmeari dáro-/ruoŋagillii/ suoma- dahje eará gillii. Lohkanmearri sáhtá muddejuvvot ja rievdaduvvot ovttasráđiid oahpaheddiiguin ja studeanttaiguin.

Vuoddogirjjit:

Dárogillii:

Guttorm, Inga ja Johan Jernsletten ja Klaus Peter Nickel (2006): *Davvin 1 – Nordsamisk for nybegynere*. Oslo, Folkets brevskole.

Guttorm, Inga ja Johan Jernsletten ja Klaus Peter Nickel (1983): *Davvin 2 – Nordsamisk for nybegynere*. Oslo, Folkets brevskole..

Ruoŋagillii:

Guttorm, Inga ja Johan Jernsletten ja Klaus Peter Nickel (1983): *Davvin 1 – nybörjarkurs i nordsamiska*. Stockholm, Brevskolan.

Guttorm, Inga ja Johan Jernsletten ja Klaus Peter Nickel (1984): *Davvin 2 – nybörjarkurs i nordsamiska*. Stockholm, Brevskolan.

Suomagillii:

Guttorm, Inga ja Johan Jernsletten ja Klaus Peter Nickel (2008): *Davvin 1 – saamenkielen peruskurssi*. Helsinki, Yleisradio – Inari, Saamelaiskäräjät.

Guttorm, Inga ja Johan Jernsletten ja Klaus Peter Nickel (2007): *Davvin 2 – saamenkielen peruskurssi*. Helsinki, Yleisradio – Inari, Saamelaiskäräjät.

Giellaoahppagirjjit válljenláhkái:

Eira, Inger Marie Gaup ja Maaren Palismaa (2014): *Hás čálát! Sámegeiela veahkkegirjjáš*. Idut.

Pope, Kirsten ja Máret Sárá (2012): *Eatnigiella. Giellaoahpu váldogirji 2. hápmi, 3. deaddileapmi*. Kárášjohka: Davvi Girji.

UiT Norgga árkatalaš universitehta Oahpa! Grammatihkka ja sojahanparadigmat.
<http://oahpa.no/sme/gramm/grammatihkka.html> (Goas lohkan: 09.03.2021)

Sátnegirjjit válljenláhkái:

Dárogillii:

Sámi-dáru-sámi sátnegirji. Samisk-norsk-samisk ordbok. (2003). Kárášjohka: Davvi Girji. Digítála hámis: https://533.davvi.no/ordbok_samnor.php (Goas lohkan: 09.03.2021)

Neahttadigisánit. Giellatekno. UiT Romssa árkatalaš universitehta.
<https://sanit.oahpa.no/sme/nob/> (09.03.2021)

Ruotagillii:

Svonni, Mikael (2012): *Davvisámi–ruota, ruota–davvisámi sátnegirji. Nordsamisk–svensk, svensk–nordsamisk ordbok*. Kárášjohka: ČálliidLágádus.

Suomagillii:

Sammallahti, Pekka (1993): *Sámi-suoma-sámi sátnegirji. Saamelais-suomalais-saamelainen sanakirja*. Ohcejohka: Girjegiisá.

Sátni.org. Sámi giellagáldu: www.satni.org (Goas lohkan: 09.03.2021)

Engelasgillii:

Paker, Philip M. Parker 2008: *Webster's Saami – English Thesaurus Dictionary*. ICON Group International: San Diego

Duiskkagillii:

Sammallahti, Pekka ja Klaus Peter Nickel (2006): *Sámi-duiskka sátnegirji. Deutsch-saamisches Wörterbuch*. Karasjok: Davvi Girji.

Nickel, Klaus Peter ja Pekka Sammallahti (2008): *Duiskka-sámi sátnegirji. Saamisch-deutsches Wörterbuch*. Karasjok: Davvi Girji.

Fránskkagillii:

Fernandez, M.M. Jocelyne (1997): *Parlons Lapon – . Les Sames, langue et culture*. Paris, L'Harmattan.

Elektrovnnalaš gáldut internehtas válljenláhkái:

Stáluid ja gufihhtariid máilbmi. Sámi musea ja Davvi-Sámi luondduguovddáš. [Anár]. 2002. http://www.samimuseum.fi/maahisweb/sapmi/sa_tarinat.html (Goas lohkan: 09.03.2021)

Oahpa! UiT Romssa árkálaš universitehta. <http://oahpa.no/> (Goas lohkan: 09.03.2021)